

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra*

April 2019

Utvikling i økonomiske nøkkeltall for Troms og Finnmark i 2018

Foto: Kamøyvær fiskerihavn, Vigdis Johnsen

Kilder:

Ureviderte tall publisert 15. mars 2019 fra SSB/KOSTRA (reviderte tall publiseres 15. juni 2019)

Utvikling i kommuneøkonomien i Troms og Finnmark i 2018

Oppsummering

Foreløpige KOSTRA-tall viser at det har vært relativt gode netto driftsresultater for de fleste kommunene i Troms og Finnmark i 2018. Inntekter fra Havbruksfond har imidlertid påvirket resultatene for enkeltkommuner sterkt. Samlet utgjorde utbetalingene fra Havbruksfondet i 2018 ca. 350 mill. kr i Troms og 194 mill. kr. i Finnmark.

Loppa (18,2 %), Ibestad (14,4 %), Karlsøy (13,6 %), Kvænanen (12,5 %) og Måsøy (12,2 %) hadde de høyeste netto driftsresultatene i Troms og Finnmark.

De syv kommunene med de lavest netto driftsresultatene var Porsanger (-5,5 %), Bardu (-3,5 %), Tana (-1,3 %), Tromsø (-1,1 %), Sørreisa (-1,0 %), Vadsø (-0,3 %) og Målselv (-0,2 %).

Utbetalingene fra Havbruksfondet har vært en medvirkende årsak til at disposisjonsfondene i fylkene våre har økt betydelig i 2018. Troms og Finnmark er imidlertid fortsatt de to fylkene i landet med lavest nivå på disposisjonsfondene.

Lånegjelda har økt for om lag halvparten av Troms- og Finnmarkskommunene siste år. Samlet er nivået for netto lånegjeld i begge fylker om lag 20 % høyere enn landsgjennomsnittet. De kommunene som har høyst nettolånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter er Hammerfest (159,0 %), Lyngen (157,8 %), Vadsø (148,0 %), Kåfjord (143,1 %) og Berlevåg (141,5 %). Begge fylker har i tillegg høy renteeksponering sammenliknet med resten av landet. Dette betyr at kommunen i Troms og Finnmark har større sårbarhet ved en eventuell renteoppgang.

2018 har vært nok et godt skatteår for kommunesektoren hvor skatteinntekten ble høyere enn anslått i statsbudsjettet. Også i 2018 har skatteveksten blant annet sammenheng med ekstraordinært store uttak av utbytter som følge av tilpasninger til skattereformen.

Troms har pr. i dag kun Torsken kommune innmeldt i ROBEK-registeret. Torsken vil imidlertid gå inn i nye Senja fra 01.01.2020.

Finnmark er det pr. i dag ingen ROBEK-kommuner, men Karasjok vil med stor sannsynlighet meldes inn i juni når kommunens regnskap for 2018 endelig fastsettes.

I Porsanger kommune ble det i 2018 et regnskapsmessig underskudd på 21,2 mill. kr. Underskuddet må dekkes i løpet av de 2 kommende årene for å unngå ROBEK-innmelding.

Ingen andre kommuner i Troms og Finnmark har pådratt seg regnskapsmessige underskudd i 2018.

Innhold	Side
1. Oppsummering	2
2. Om rapporteringen og tallgrunnlaget	3
3. Utvikling i sentrale nøkkeltall for Troms	4
4. Utvikling i sentrale nøkkeltall for Finnmark	12
5. Avsluttende merknad	18

2. Om rapporteringen og tallgrunnlaget

SSB publiserte 15. mars 2019 foreløpige KOSTRA-tall¹ for 2018.

Vi benytter i rapporten tall på konsernnivå². Tallene som er sendt inn er teknisk sett godkjent av SSB, men må sees på som ureviderte tall ettersom regnskapene til kommunene ikke er revidert ennå. De endelige, reviderte tallene blir publisert 15. juni 2019.

Med unntak av Gamvik og Karasjøk rapporterte alle kommunene i Troms og Finnmark regnskapstall i KOSTRA i tide til å komme med i publiseringen av de foreløpige KOSTRA-tallene 15. mars. På landsbasis er det 21 av 418 kommuner som ikke rapporterte foreløpige regnskapstall for 2018 innen fristen.

Ettersom ikke alle kommuner har rapportert, er lands- og fylkesgjennomsnitt basert på anslag der det beregnes tall for manglende kommuner (regnskapstall 2017 benyttes). Dette betyr at lands- og fylkesgjennomsnitt vil kunne bli endret når alle kommunene kommer med i den endelige rapporteringen pr. 15. juni 2019. I tillegg vil tallene kunne endres på bakgrunn av endringer fra revisjonen og korreksjon av andre feil ved innrapporteringen til KOSTRA. De foreløpige KOSTRA-tallene må derfor tolkes med en viss forsiktighet.

I dette notatet er Oslo holdt utenfor gjennomsnittsberegningen ettersom den både er kommune og fylkeskommune.

Gjennomsnittstallene for fylket vil i stor grad preges av at økonomiene i Tromsø og Harstad er relativt store i forhold til resten av kommunene i fylket. Vi velger derfor å vise gjennomsnittstall for Troms u/Tromsø og Harstad, i tillegg til Troms samlet.

I tabeller hvor det er brukt farger representerer grønt de sterkeste verdiene og rødt de svakeste verdiene.

¹ KOSTRA står for KOMmune-STat-Rapportering. KOSTRA ble startet som et prosjekt i 1995 med formål å samordne og effektivisere all rapportering fra kommunene til staten, samt å sørge for relevant styringsinformasjon om kommunal virksomhet, måle ressursinnsats, prioritering og måloppnåelse i kommuner, bydeler og fylkeskommuner. Fra 2001 var alle kommuner og fylkeskommuner med i KOSTRA. KOSTRA baseres på elektronisk innrapportering fra kommunene til SSB, samt på data fra en rekke andre kilder i og utenfor SSB.

² Konsernregnskap består av kommuneregnskap og regnskapene til kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider og Interkommunale selskaper (IKS). Interkommunale samarbeider er inkludert i vertskommunens konsernregnskap. Regnskapene til IKS er fordelt på eierkommunene etter eierandeler hentet fra Foretaksregisteret i Brønnøysund.

3. TROMS

Gjennomsnittstallene for Troms vil i stor grad preges av at økonomiene i Tromsø og Harstad er relativt store i forhold til resten av kommunene i fylket. Vi velger derfor å vise gjennomsnittstall for Troms u/Tromsø og Harstad, i tillegg til Troms samlet.

3.1 Utvikling i netto driftsresultat

Netto driftsresultat blir sett på som den viktigste enkeltindikatoren for å vurdere den økonomiske situasjonen i kommunene, og viser hva som er igjen etter at alle årets utgifter er trukket fra alle årets inntekter. Netto driftsresultat viser med andre ord hvor mye som kan benyttes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk, og er dermed et uttrykk for kommunenes økonomiske handlefrihet.

Teknisk beregningsutvalgs anbefalte nivå for netto driftsresultat er 1,75 % av brutto driftsinntekter. Anbefalingen gjelder i utgangspunktet for sektoren samlet (alle kommunene i Norge). Hva som vil være et tilstrekkelig nivå på netto driftsresultat kan variere fra kommune til kommune, og må særlig sees i sammenheng med lånegjeld, fremtidig investeringsbehov/lånebehov, nedbetalingstiden på lånegjelden og nivået på buffere/disposisjonsfond.

Tabellen under viser netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter i 2018 for Troms.

Kommune	2016	2017	2018
Ibestad	3,7 %	2,8 %	14,4 %
Karlsøy	3,8 %	2,0 %	13,6 %
Kvænangen	1,2 %	2,0 %	12,5 %
Dyrøy	1,6 %	-0,8 %	8,4 %
Skjervøy	2,7 %	1,6 %	8,3 %
Kvæfjord	4,0 %	4,7 %	5,2 %
Salangen	2,0 %	4,5 %	4,6 %
Tranøy	2,5 %	2,0 %	4,1 %
Harstad - Hárstták	6,1 %	4,2 %	4,1 %
Skånland	3,7 %	12,4 %	4,0 %
Troms u/Tromsø og Harstad	2,5 %	3,0 %	3,5 %
Torsken	2,4 %	30,9 %	3,4 %
Balsfjord	1,0 %	2,4 %	3,2 %
Finmark	3,5 %	2,0 %	3,1 %
Berg	-3,3 %	3,5 %	2,9 %
Gratangen	3,6 %	1,5 %	2,8 %
Lenvik	0,5 %	0,4 %	2,6 %
Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	-5,8 %	3,1 %	2,3 %
Landet u/ Oslo	4,1 %	3,7 %	2,1 %
Lyngen	3,1 %	2,3 %	2,1 %
Nordreisa - Ráisa - Rasi	7,6 %	3,0 %	1,8 %
Troms	3,3 %	2,6 %	1,8 %
Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	4,7 %	3,4 %	1,2 %
Loabák - Lavangen	8,1 %	3,8 %	0,8 %
Målselv	2,7 %	-1,0 %	-0,2 %
Sørreisa	4,5 %	2,4 %	-1,0 %
Tromsø	3,3 %	1,5 %	-1,1 %
Bardu	3,1 %	0,4 %	-3,5 %

De foreløpige KOSTRA-tallene for 2018 viser at netto driftsresultat ble svekket for Tromskommunene samlet sett i forhold til året før, fra 2,6 % i 2017 til 1,8 % i 2018. Troms u/Tromsø og Harstad fikk derimot styrket resultat fra 3,0 % i 2017 til 3,5 % i 2018.

For landet u/Oslo endte resultatet i 2018 på 2,1 %, en nedgang på 1,6 prosentpoeng fra 2017.

18 kommuner i Troms fikk et netto driftsresultat over det anbefalte nivået på 1,75 % og 17 kommuner fikk bedre netto driftsresultat enn landsgjennomsnittet. Kommunene Ibestad (14,4 %), Karlsøy (13,6 %), Kvænangen (12,5 %), Dyrøy (8,4 %) og Skjervøy (8,3 %) fikk de høyeste netto driftsresultatene i Troms i 2018. Det er ikke tilfeldig at de også var de kommunene i Troms som fikk høyest utbetalinger fra Havbruksfondet, i prosent av brutto driftsinntekter.

Fire kommuner i Troms fikk i 2018 et negativt netto driftsresultat, dette var Bardu (-3,5 %), Tromsø (-1,1%), Sørreisa (-1,0 %) og Målselv (-0,2 %). I en slik situasjon er en avhengig av oppsparte midler fra tidligere år for å unngå regnskapsmessig merforbruk. Alle de fire nevnte kommunene har levert regnskaper med positive regnskapsmessige resultater i 2018.

12 kommuner fikk et svakere netto driftsresultat i 2018 sammenlignet med 2017.

3.2 Havbruksfondet

Gode resultater i Troms både med hensyn til netto driftsresultat og avsetninger til disposisjonsfond har i stor grad sammenheng med de store utbetalingene fra Havbruksfondet i 2018.

20 av 24 kommuner i fylket har fått utbetalinger fra Havbruksfondet i 2018, med beløp som svingte fra 2,6 mill. kr. (Kåfjord og Sørreisa) til 39,3 mill. kr. (Harstad). Samlet for Troms utgjorde utbetalingene fra Havbruksfondet i 2018 ca. 350 mill. kr., dette er større enn det samlede netto driftsresultatet for Troms i 2018 på ca. 287 mill. kr. Av et netto driftsresultat i Troms på 1,8 % bidro Havbruksfondet med 2,2 %.

Det framgår ikke av vår statistikk om kommunene har benytte midlene fra Havbruksfondet til å dekke løpende utgifter for slik å dekke eventuelle underskudd, eller om midlene er avsatt til fond eller finansiering av investeringer/nedbetaling av gjeld.

Under følger en oversikt over utbetalinger fra Havbruksfondet til Troms-kommunene i 2018, og hvor mye dette utgjorde av brutto driftsinntekter.

	Utbetalinger fra Havbruksfondet, 2018 (1000 kr)	Utbetalinger i prosent av brutto driftsinntekter, 2018
Ibestad	28 100	13,9 %
Karlsøy	36 000	11,9 %
Torsken	16 200	11,3 %
Skjervøy	38 800	11,1 %
Kvænangen	19 800	10,0 %
Berg	13 900	10,0 %
Dyrøy	16 000	9,4 %
Tranøy	20 100	9,3 %
Gratangen	11 100	6,7 %
Loabák - Lavangen	6 500	4,4 %
Skånland	12 300	3,8 %
Kvæfjord	14 100	3,3 %
Salangen	6 900	2,0 %
Lenvik	23 500	1,9 %
Harstad - Hárstták	39 300	1,8 %
Nordreisa - Ráisa - Raisi	7 700	1,6 %
Lyngen	3 900	1,2 %
Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	2 600	1,0 %
Sørreisa	2 600	0,8 %
Tromsø	30 800	0,5 %
Bardu	0	
Målselv	0	
Balsfjord	0	
Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	0	
Troms	350 200	2,2 %
Troms u/Tromsø og Harstad	280 100	3,7 %
Finnmark	193 941	2,2 %
Landet u/ Oslo	2 363 000	0,6 %

3.3 Netto lånegjeld

Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld eksklusive pensjonsforpliktelser. I tillegg gjøres det fradrag for totale utlån og ubrukte lånemidler. I totale utlån inngår formidlingslån og ansvarlige lån (utlån av egne midler).

Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter er et bilde på gjeldsgraden i kommunene, og sier noe om hvor krevende det kan bli å betale ned gjelden. Alt av netto lånegjeld er imidlertid ikke renteeksponert gjeld, det vil si gjeld der en økning i renten påvirker budsjettbalansen i kommunen. Dette gjelder blant annet gjeld knyttet til selvkostområdene (vann, avløp og renovasjon) som finansieres ved gebyrer fra innbyggerne og gjeld med rentekompensasjonsordninger.

Tabellen under viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter i perioden 2016- 2018.

Kommune	2016	2017	2018
Lyngen	130,5 %	140,1 %	157,8 %
Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	70,9 %	85,5 %	143,1 %
Tromsø	107,4 %	120,2 %	122,7 %
Harstad - Hársttták	110,1 %	119,0 %	118,5 %
Finnmark	103,6 %	101,8 %	105,0 %
Troms	95,4 %	100,9 %	104,2 %
Skånland	86,2 %	78,2 %	92,7 %
Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	77,2 %	79,8 %	90,2 %
Ibestad	94,9 %	94,4 %	88,5 %
Lenvik	94,3 %	90,1 %	88,3 %
Balsfjord	86,5 %	89,8 %	87,7 %
Landet u/ Oslo	83,1 %	84,5 %	86,6 %
Målselv	73,6 %	75,0 %	85,8 %
Bardu	79,4 %	77,3 %	85,2 %
Troms u/Tromsø og Harstad	81,5 %	80,2 %	85,1 %
Sørreisa	74,4 %	73,3 %	83,0 %
Nordreisa - Ráisa - Raisi	90,6 %	84,2 %	82,8 %
Karlsøy	90,4 %	85,7 %	82,1 %
Salangen	92,7 %	87,7 %	81,0 %
Skjervøy	83,6 %	85,5 %	80,4 %
Kvænangen	63,8 %	77,6 %	79,3 %
Berg	80,6 %	76,3 %	75,5 %
Dyrøy	81,9 %	83,8 %	73,8 %
Gratangen	68,5 %	63,9 %	62,9 %
Loabák - Lavangen	55,2 %	56,1 %	60,4 %
Torsken	65,3 %	44,3 %	56,0 %
Tranøy	54,6 %	45,6 %	50,4 %
Kvæfjord	35,0 %	35,6 %	40,6 %

Tabellen over viser at det i løpet av det siste året har vært en økning i netto lånegjeld målt i % av brutto driftsinntekter for Troms-kommunene sett under ett, fra 100,9 % i 2017 til 104,2 % i 2018.

For landet som helhet økte netto lånegjeld fra 84,5 % i 2017 til 86,6 % i 2018.

9 av kommunene i Troms har høyere gjeldsnivå enn landsgjennomsnittet pr. 2018.

Kommunene Lyngen og Kåfjord har i 2018 høyest nettolånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter av kommunene i Troms, med henholdsvis 157,8 % og 143,1 %. Deretter følger Tromsø med 122,7 % og Harstad med 118,5 %.

Kvæfjord kommune har lavest lånegjeld pr. 2018 med 40,6 %, fulgt av Tranøy (50,4 %), Torsken (56,0 %) og Lavangen (60,4 %).

Lånegjelden økte for 13 kommuner. Desidert størst prosentvis økning var det i Kåfjord og Lyngen.

Troms har nest mest netto lånegjeld av fylkene, kun Finnmark har mere netto lånegjeld.

I tillegg til høy netto lånegjeld har kommunene i Troms høy renteeksponering sammenliknet med resten av landet. I Troms er netto renteeksponering i 2018 på 67,9 % mens nivået for landet u/Oslo er 43,5 %. Variabelen netto renteeksponering gir en indikasjon på hvor mye av kommunens netto renteeksponering som er igjen etter at VAR (vann, avløp og renovasjon)-lån, rentekompensasjon og rentebærende likviditet er trukket fra, målt i forhold til driftsinntektene.

Selv om rentenivået gjennomgående har vært lavt over flere år er det viktig at kommunen tar høyde for at en eventuell økning i lånerenten for mange vil kunne gjøre store utslag på bunnlinjen i regnskapet.

3.4 Rente- og avdragsbelastning

Rente- og avdragsbelastningen vil avhenge av valgt finansieringsstrategi, f.eks. andelen fremmedkapital, nedbetalingstid o.l. I netto renter og avdrag som vises her vil ikke ekstraordinære avdrag fremkomme fordi dette føres i investeringsregnskapet, og her tas det bare hensyn til transaksjoner i driftsregnskapet.

Tabellen viser utvikling i netto renter og avdrag i % av brutto driftsinntekter, i 2016-2018.

Kommune	2016	2017	2018
Lyngen	6,9	7,0	7,8
Tromsø	6,0	6,4	6,6
Sørreisa	5,9	5,5	5,8
Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	4,6	4,8	5,8
Bardu	5,6	5,6	5,5
Harstad - Hárstták	5,8	5,9	5,4
Finnmark	5,6	5,4	5,4
Troms	5,4	5,5	5,4
Lenvik	5,7	5,5	5,3
Balsfjord	5,3	5,4	5,3
Salangen	5,9	5,4	5,0
Nordreisa - Ráisa - Raisi	5,4	5,1	4,9
Dyrøy	5,1	5,2	4,7
Troms u/ Tromsø og Harstad	4,9	4,8	4,6
Målselv	4,8	4,6	4,4
Landet u/ Oslo	4,3	4,3	4,2
Loabák - Lavangen	3,7	4,0	4,1
Tranøy	4,5	3,4	4,0
Karlsøy	4,8	5,9	3,9
Skånland	4,1	3,4	3,7
Berg	4,9	4,4	3,7
Ibestad	1,5	5,0	3,6
Gratangen	3,8	3,4	3,6
Skjervøy	4,8	4,5	3,4
Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	4,5	4,0	3,2
Kvænangen	3,3	2,7	3,1
Torsken	5,2	2,9	2,8
Kvæfjord	1,9	1,7	1,7

Tabellen over viser at kapitalutgiftene (målt som netto renter og avdrag i % av brutto driftsinntekter) er større i kommunene i Troms enn for landsgjennomsnittet. De høye kapitalutgiftene til Tromsø kommunepåvirker fylkesgjennomsnittet sterkt, og ser en på Troms u/Tromsø er kapitalutgiftene lavere, og mer på linje med landsgjennomsnittet.

For 12 av kommunene i Troms er kapitalutgiftene større enn landsgjennomsnittet. En større andel av driftsinntektene i kommunene i Troms går således til å dekke kapitalutgifter, og det blir dermed mindre til løpende drift. Lyngen (7,8 %) og Tromsø (6,6 %) har høyst kapitalutgifter i prosent av brutto driftsinntekter i Troms, mens Kvæfjord har lavest (1,7 %).

Stabilt lavt rentenivå de siste årene har bidratt til relativt stabile kapitalutgiftene, både i Troms og på landsbasis. Med stigende lånegjeld i mange kommuner er det imidlertid fare for at finanskostnadene vil legge beslag på en større andel av driftsinntektene i framtiden, spesielt hvis rentenivået stiger.

Mange kommuner i Troms benytter seg av muligheten som kommuneloven § 50 nr. 7a gir til å utsette betalingen av avdrag, og en del kommuner opererer med tilnærmet minimumsavdrag. Dette gjør at de årlige avdragsutgiftene reduseres, men kommunene pådrar seg samtidig økte renteutgifter slik at de samlede kapitalutgiftene vil kunne øke.

I ny kommunelov som trer i kraft 01.01.2020 er det gjort endringer i reglene for beregning av minimumsavdrag. Dette er ventet gi en større avdragsbelastning for mange kommuner fra regnskapsåret 2020.

3.5 Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering både i drifts- og investeringsregnskapet, og indikatoren disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter kan si noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen har i sin løpende drift. Utviklingen i disposisjonsfond må sees i sammenheng med utviklingen i netto driftsresultat.

Tabellen under viser disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter i Troms i 2018.

Kommune	2016	2017	2018
Karlsøy	3,4 %	5,2 %	19,5 %
Skjervøy	6,9 %	6,6 %	17,2 %
Ibestad	1,1 %	1,4 %	15,3 %
Kvænangen	8,4 %	3,7 %	13,5 %
Skånland	2,2 %	7,0 %	12,7 %
Loabák - Lavangen	12,5 %	14,4 %	12,1 %
Torsken	0,1 %	0,1 %	11,7 %
Harstad - Hárstták	3,8 %	7,1 %	11,4 %
Dyrøy	4,5 %	5,1 %	11,1 %
Landet u/ Oslo	8,3 %	9,9 %	11,0 %
Kvæfjord	1,7 %	4,7 %	10,0 %
Berg	6,3 %	3,7 %	9,6 %
Tranøy	3,7 %	4,2 %	9,6 %
Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	2,5 %	7,3 %	7,9 %
Lyngen	5,1 %	6,2 %	7,9 %
Troms u/Tromsø og Harstad	3,1 %	4,2 %	7,8 %
Finnmark	5,2 %	6,1 %	7,4 %
Salangen	3,0 %	4,3 %	7,2 %
Balsfjord	4,4 %	4,8 %	7,1 %
Troms	2,9 %	4,7 %	6,7 %
Nordreisa - Ráisa - Raisi	-0,1 %	5,8 %	6,1 %
Bardu	4,3 %	5,5 %	6,0 %
Gratangen	4,7 %	6,3 %	5,0 %
Sørreisa	3,0 %	3,1 %	4,2 %
Tromsø	2,3 %	4,5 %	3,6 %
Lenvik	1,2 %	1,6 %	3,5 %
Målselv	2,6 %	2,0 %	2,2 %
Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	0,7 %	0,8 %	0,6 %

Det er positivt at mange kommuner i Troms har funnet rom til å øke disposisjonsfondene i 2018, og at disposisjonsfondene for Troms samlet øker. Både god skatteinngang og de store utbetalingene fra Havbruksfondet har hatt stor betydning i denne sammenheng, ref. omtale av utbetalinger fra Havbruksfondet under pkt. 3.2.

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter for Troms har økt fra 4,7 % i 2017 til 6,7 % i 2018. Også når vi ser på Troms u/Tromsø og Harstad øker fondene fra 4,2 % i 2017 til 7,8 % i 2018. På landsbasis har disposisjonsfondene økt fra 9,9 % i 2017 til 11,0 % i 2018.

20 av 24 Tromskommuner har bedret nivået på disposisjonsfondet i løpet av 2018.

Kommunene i Troms har imidlertid over tid hatt klart lavere nivå på disposisjonsfondene enn landsgjennomsnittet og er pr. 2018 fremdeles det fylket i landet som har lavest nivå på disposisjonsfondene.

9 kommuner har pr. i dag disposisjonsfond over landsgjennomsnittet på 11,0 %.

Kåfjord kommune har så å si ingen midler på disposisjonsfondet sitt, og med tanke på at kommunen har svært høy lånegjeld er dette bekymringsfullt.

4. Finnmark

I Finnmark var det to kommuner, Gamvik og Karasjok, som ikke rapporterte i tide til å komme med på publiseringen av foreløpige KOSTRA-tall 15. mars. De har derfor ikke nøkkeltall for 2018 i denne analysen. Nøkkeltallene i analysen er fremstilt i prosent av brutto driftsinntekter for å kunne sammenligne kommuner, fylker og landet. Tabellene er sortert etter nøkkeltallene for 2018 og med gradert fargeformatering der grønt representerer de beste verdiene og rødt de dårligste. Fargene representerer altså kun relativ plassering og ikke absolutt kvalitetsvurdering, men det gir allikevel gode indikasjoner på hvor gode nøkkeltallene er.

4.1 Utvikling i netto driftsresultat

Det anbefalte nivået for netto driftsresultat fra Teknisk beregningsutvalg (TBU) fra 2014 er 1,75 % av brutto driftsinntekter. Anbefalingen gjelder i utgangspunktet for sektoren samlet (alle kommunene i Norge). Hva som er tilstrekkelig nivå på netto driftsresultat vil variere fra kommune til kommune, og må særlig sees i sammenheng med lånegjeld, fremtidig investeringsbehov/lånebehov, nedbetalingstiden på lånegjelden og nivået på buffere/disposisjonsfond. I Finnmark har Fylkesmannen tidligere anbefalt minimum 3 % i netto driftsresultat for kommuner som har begrenset med buffere i form av disposisjonsfond.

Tabellen under viser utviklingen i netto driftsresultat fra 2016 til 2018 for Finnmark.

Kommune	2016	2017	2018
Loppa	4,8 %	4,1 %	18,2 %
Måsøy	9,8 %	-0,6 %	12,2 %
Lebesby	4,3 %	2,4 %	8,5 %
Nordkapp	1,0 %	2,7 %	7,0 %
Hammerfest	4,2 %	6,6 %	6,7 %
Kvalsund	3,2 %	1,5 %	6,3 %
Kautokeino	7,1 %	2,7 %	6,1 %
Hasvik	5,4 %	3,6 %	6,1 %
Nesseby	10,3 %	-0,7 %	5,9 %
Finnmark	3,5 %	2,0 %	3,1 %
Vardø	5,3 %	4,4 %	2,9 %
Sør-Varanger	1,4 %	-1,4 %	2,5 %
Landet u/Oslo	4,1 %	3,7 %	2,1 %
Troms	3,3 %	2,6 %	1,8 %
Alta	2,4 %	0,7 %	1,4 %
Berlevåg	-1,2 %	0,6 %	1,3 %
Båtsfjord	5,8 %	3,1 %	1,2 %
Vadsø	3,2 %	5,1 %	-0,3 %
Tana	3,3 %	2,0 %	-1,3 %
Porsanger	6,7 %	-3,4 %	-5,5 %
Karasjok	0,4 %	-3,2 %	
Gamvik	4,8 %	1,9 %	

Vi ser at der er mange kommuner som fremstår med meget gode netto driftsresultater. Dette har delvis sammenheng med utbetalinger fra Havbruksfondet som vi skal kommentere lenger ned i analysen.

De foreløpige KOSTRA-tallene for 2018 viser at netto driftsresultat økte for Finnmarkskommunene fra 2,0 % i 2017 til 3,1 % i 2018. For landet u/Oslo endte resultatet i 2018 på 2,1 %, en nedgang på 1,6 prosentpoeng fra 2017. I Finnmark var det 11 kommuner som fikk et netto driftsresultat over det anbefalte nivået på 1,75 % og alle disse lå faktisk over 2,5 %. Det var tre kommuner som fikk negativt netto driftsresultat i 2018. Det var Porsanger (-5,5 %), Tana (-1,3 %) og Vadsø (-0,3 %).

4.2 Havbruksfondet

Den gode utviklingen i netto driftsresultat for Finnmark henger i stor grad sammen med store utbetalinger fra Havbruksfondet. I Finnmark har 11 kommuner fått utbetalinger fra Havbruksfondet i 2018, med beløp som svingte fra 2,6 mill. kr. for Båtsfjord til 46,4 mill. kr. for Alta.

Samlet utgjorde utbetalingene for Finnmark 193,9 mill. kr. og dette påvirker både netto driftsresultat og avsetninger til disposisjonsfond sterkt. Av samlet netto driftsresultat på 3,1% bidro Havbruksfondet faktisk med 2,2 %.

Det framgår ikke av vår statistikk om kommunene har benytte midlene fra Havbruksfondet til å dekke løpende utgifter for slik å dekke eventuelle underskudd, eller om midlene er avsatt til fond eller finansiering av investeringer/nedbetalning av gjeld.

Tabellen under viser oversikt over utbetaling fra Havbruksfondet til kommuner i Finnmark i hele tusen, og i % av brutto driftsinntekter.

Kommune	Utbetalinger fra Havbruksfondet 2018 i 1000 kr	Utbetalinger i % av brutto driftsinntekter
Alta	46 448	2,2 %
Hammerfest	29 961	2,1 %
Loppa	22 628	13,1 %
Kvalsund	20 350	12,1 %
Måsøy	17 178	9,5 %
Nordkapp	13 843	3,8 %
Lebesby	13 142	5,8 %
Sør-Varanger	12 937	1,3 %
Nesseby	7 614	4,7 %
Hasvik	7 246	5,0 %
Båtsfjord	2 596	1,1 %
Finnmark	193 941	2,2 %
Troms	349 852	2,2 %
Landet u/ Oslo	2 361 134	0,6 %

4.3 Lånegjeld

Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld eksklusive pensjonsforpliktelser. I tillegg gjøres det fradrag for totale utlån og ubrukte lånemidler. I totale utlån inngår formidlingslån og ansvarlige lån (utlån av egne midler).

Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter er et bilde på gjeldsgraden i kommunene, og sier noe om hvor krevende det kan bli å betale ned gjelden. Alt av netto lånegjeld er imidlertid ikke renteeksponert gjeld, det vil si gjeld der en økning i renten påvirker budsjettbalansen i kommunen. Dette gjelder blant annet gjeld knyttet til selvkostområdene (vann, avløp og renovasjon) som finansieres ved gebyrer fra innbyggerne og gjeld med rentekompensasjonsordninger.

Tabellen under viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter i perioden 2016- 2018.

Kommune	2016	2017	2018
Loppa	30,7 %	22,8 %	16,2 %
Hasvik	41,9 %	37,8 %	39,7 %
Kautokeino	58,1 %	54,6 %	54,0 %
Porsanger	65,9 %	66,1 %	62,9 %
Kvalsund	67,3 %	71,4 %	63,0 %
Måsøy	76,4 %	78,0 %	70,3 %
Nesseby	91,4 %	87,4 %	74,5 %
Båtsfjord	105,6 %	103,4 %	85,6 %
Landet u/Oslo	83,1 %	84,5 %	86,6 %
Nordkapp	89,6 %	92,2 %	89,0 %
Lebesby	104,1 %	100,9 %	92,3 %
Alta	77,7 %	75,3 %	93,1 %
Troms	95,4 %	100,9 %	104,2 %
Finnmark	103,6 %	101,8 %	105,0 %
Sør-Varanger	113,3 %	113,7 %	124,4 %
Tana	110,7 %	116,6 %	127,7 %
Vardø	160,3 %	138,2 %	135,2 %
Berlevåg	125,2 %	96,5 %	141,5 %
Vadsø	138,1 %	139,8 %	148,0 %
Hammerfest	166,4 %	161,2 %	159,0 %
Karasjok	47,0 %	47,2 %	
Gamvik	84,8 %	91,3 %	

Tabellen over viser at det i løpet av det siste året har vært en økning i netto lånegjeld målt i % av brutto driftsinntekter for Finnmarkskommunene sett under ett fra 101,8 % i 2017 til 105 % i 2018. For landet som helhet økte netto lånegjeld fra 84,5 % i 2017 til 86,6 % i 2018.

10 av kommunene i Finnmark har høyere gjeldsnivå enn landsgjennomsnittet pr. 2018 målt i % av brutto driftsinntekter. Kommunene Hammerfest og Vadsø har i 2018 høyest nettolånegjeld av kommunene i Finnmark med henholdsvis 159 % og 148 %. Deretter følger Berlevåg med 141,5 %, Vardø med 135,2 %, Tana med 127,7 % og Sør-Varanger med 124,4

% . Finnmarkssnittet er 105,02 % og neste kommune på lista er Alta med 93,1 %. Loppa Hasvik og Kautokeino har lavest gjeld med henholdsvis 16,2 %, 39,7 % og 54 %.

Lånegjelden økte for 17 kommuner. Desidert størst økning var det i Berlevåg med en økning på hele 45 prosentpoeng. Finnmark er det fylket i landet med høyest lånegjeld målt i % av brutto driftsinntekter. I tillegg til høy netto lånegjeld har kommunene i Finnmark høyest renteksponering sammenliknet med resten av landet. Den er på 69,2 % for Finnmark mens nivået for landet u/Oslo er 43,5 %. Variabelen netto renteksponering gir en indikasjon på hvor mye av kommunens netto renteksponering som er igjen etter at VAR (vann, avløp og renovasjon)- lån, rentekompensasjon og rentebærende likviditet er trukket fra, målt i forhold til driftsinntektene.

Selv om rentenivået gjennomgående har vært lavt over flere år er det viktig at kommunene tar høyde for at en eventuell økning i lånerenten for mange vil kunne gjøre store utslag på bunnlinsen i regnskapet.

4.4 Rente- og avdragsbelastning

Rente- og avdragsbelastningen vil avhenge av valgt finansieringsstrategi, f.eks. andelen fremmedkapital, nedbetalingstid o.l. I netto renter og avdrag som vises her vil ikke ekstraordinære avdrag fremkomme fordi dette føres i investeringsregnskapet, og her tas det bare hensyn til transaksjoner i driftsregnskapet.

Tabellen viser utvikling i netto renter og avdrag i % av brutto driftsinntekter, i 2016-2018.

Kommune	2016	2017	2018
Vadsø	7,7 %	7,8 %	10,0 %
Vardø	6,4 %	6,9 %	7,3 %
Nordkapp	8,2 %	7,7 %	7,3 %
Hammerfest	9,0 %	7,7 %	6,9 %
Nesseby	6,7 %	7,0 %	6,4 %
Tana	5,5 %	6,1 %	6,2 %
Lebesby	6,9 %	6,9 %	5,8 %
Måsøy	6,2 %	6,1 %	5,5 %
Finnmark	5,6 %	5,4 %	5,4 %
Troms	5,4 %	5,5 %	5,4 %
Berlevåg	4,6 %	4,3 %	5,3 %
Alta	4,5 %	4,3 %	4,7 %
Sør-Varanger	4,3 %	4,3 %	4,6 %
Porsanger	4,4 %	4,6 %	4,3 %
Landet u/Oslo	4,3 %	4,3 %	4,2 %
Kvalsund	2,7 %	2,4 %	3,9 %
Båtsfjord	4,1 %	3,8 %	3,4 %
Loppa	3,8 %	3,7 %	2,2 %
Kautokeino	3,2 %	2,5 %	1,4 %
Hasvik	1,6 %	1,5 %	1,3 %
Karasjok	3,1 %	3,1 %	
Gamvik	5,4 %	5,8 %	

Tabellen viser at kapitalutgiftene, målt som netto renter og avdrag i % av brutto driftsinntekter er lik i Finnmark og Troms (5,4 %) og noe høyere enn landet uten Oslo (4,2 %).

For 12 av 17 Finnmarkskommuner med registrering er kapitalutgiftene større enn landsgjennomsnittet.

Vadsø er den kommunen med desidert høyest andel finansutgifter i Finnmark hvor hele 10 % av driftsinntektene går til å betjene gjeld. Vardø (7,3 %), Nordkapp (7,3 %), Hammerfest (6,9 %), Nesseby (6,4 %) og Tana (6,2 %) følger deretter.

Hasvik, Kautokeino, Loppa, Båtsfjord og Kvalsund har alle lavere finanskostnader enn landet uten Oslo med henholdsvis 1,3 %, 1,4 %, 2,2 %, 3,4 % og 3,9 %.

Kapitalutgiftene har vært relativt stabile både på landsbasis og i Finnmark de siste årene. Det henger sammen med stabilt lavt rentenivå og at total lånegjeld ikke endrer seg så dramatisk fra et år til et annet. Men det er en jevn tendens til økning i lånegjeld og det er absolutt en fare for at finanskostnadene vil legge beslag på større andel av driftsinntektene i framtiden, særlig hvis rentenivået begynner å stige.

Mange kommuner benytter seg av muligheten som kommuneloven § 50 nr. 7a gir til å betale kun minimumsavdrag. I ny kommunelov som trer i kraft 01.01.2020 er det gjort endringer i reglene for beregning av minimumsavdrag. Dette er ventet å gi en større avdragsbelastning for mange kommuner fra regnskapsåret 2020.

4.5 Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering både i drifts- og investeringsregnskapet, og indikatoren disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter kan si noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen har i sin løpende drift. Utviklingen i disposisjonsfond må sees i sammenheng med utviklingen i netto driftsresultat.

Tabellen under viser utviklingen i disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter i Finnmark fra 2016 til 2018.

Kommune	2016	2017	2018
Loppa	15,8 %	15,5 %	27,5 %
Vardø	19,3 %	22,5 %	24,0 %
Hasvik	24,4 %	21,3 %	20,9 %
Måsøy	3,7 %	11,6 %	20,5 %
Berlevåg	18,2 %	17,3 %	19,2 %
Lebesby	9,0 %	12,7 %	16,6 %
Nesseby	12,6 %	15,8 %	15,2 %
Kvalsund	13,6 %	13,9 %	13,4 %
Båtsfjord	8,9 %	11,2 %	11,4 %
Landet u/Oslo	8,3 %	9,9 %	11,0 %
Hammerfest	8,1 %	6,8 %	8,0 %
Finnmark	5,2 %	6,1 %	7,4 %
Troms	2,9 %	4,7 %	6,7 %
Nordkapp	5,1 %	5,7 %	6,1 %
Kautokeino	1,5 %	5,2 %	5,9 %
Vadsø	1,5 %	4,6 %	5,8 %
Alta	2,8 %	3,8 %	4,1 %
Sør-Varanger	1,4 %	1,8 %	4,1 %
Porsanger	1,4 %	0,8 %	1,5 %
Tana	1,5 %	2,3 %	1,4 %
Karasjok	1,8 %	0,2 %	
Gamvik	0,3 %	4,5 %	

Vi ser at det har vært en markert økning i disposisjonsfond både i Finnmark, Troms og på landsbasis fra 2016-2018. Det er en positiv trend som vi håper kan fortsette. En forklaring på dette kan være at regnskapsresultatene har vært gode som følge av at skatteinngangen har blitt større enn statsbudsjettet har lagt opp til de siste årene. En annen forklaring er at en del av kommunene som har fått utbetalinger fra Havbruksfondet, har valgt å sette deler av midlene på disposisjonsfond.

Ni av kommunene i Finnmark har høyere disposisjonsfond enn landsgjennomsnittet. Av de er Loppa på topp med 27,5 %. Vardø, Hasvik, og Måsøy ligger også over 20 %. Berlevåg, Lebesby, Nesseby og Båtsfjord ligger mellom 11 og 20 %. Lengst ned finner vi Porsanger og Tana.

Det er mange kommuner som tilsynelatende har veldig god økonomi vurdert etter størrelsen på disposisjonsfondet. Det er vanskelig å gi en vurdering av dette uten å samtidig vurdere situasjonen for eiendomsmassen og hvor store investeringsbehov kommunen har. For en kommune som står overfor store investeringer med påfølgende stor gjeldsøkning så er det avgjørende å ha store buffere å gå på både i form av fond og som margin i driftsbudsjettet.

5. Avsluttende merknader

Fylkesmannen vil utarbeide en utfyllende rapport om demografi, kommuneøkonomi og tjenestedata etter at de endelige KOSTRA-tallene publiseres 15. juni 2019.